

de kruisbek

jaargang 68 | nummer 5 | november 2025

Vogelwacht Utrecht

De kruisbek is het verenigingsblad van de provinciale Vogelwacht Utrecht, en verschijnt 5 keer per jaar.

www.vogelwacht-utrecht.nl

Redactie

Trees Weggemans
Gert Ottens
Sander Houwen
Bert van 't Holt

Redactieadres

J. Homan van der Heideplein 66
3604 DK Maarssen
redactiekruisbek@vogelwacht-utrecht.nl
T 0346-830588

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden kopij te weigeren of in te korten. Het overnemen van artikelen en/of illustraties is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie. Bronvermelding is verplicht. De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Kopij inleveren vóór

5 januari 2026

Illustratie kruisbek

Bram Rijksen

Druk/Vormgeving

WS Media Groep | Waardenburg
Deze Kruisbek wordt gedrukt op papier met een 98% FSC-certificering, en daarnaast wordt in het kader van MVO voldaan aan alle afvalstroom verwijderingsrechten.

Foto's omslag

Zanglijster | Henk Tromp
Zanglijster | René de Waal

de kruisbek

Vogelwacht Utrecht

jaargang 68 | nummer 5 | november 2025

Inhoud

Van de redactie.....	1
Bestuur.....	1
Terugblik.....	2
Nieuw voor Utrecht, nieuw voor Nederland.....	4
Vogels kijken en herkennen.....	7
De ekster.....	8
Boekbespreking.....	12
Oeverzwaluwen met geolocators.....	14
Column.....	18
Excursies.....	20
Tzip.....	23
Activiteiten.....	24
Scharreleieren.....	28

Van de redactie

Portret van een slimmerik met een imagoprobleem

'Diefachtig, vernier van gewassen en een meedogenloze rover van eieren en jonge vogeltjes. Het imago van de ekster is al eeuwenlang beroerd en leidt nog altijd tot jacht en afschot. Maar is deze zwart-witte vogel wel de valse schurk waarvoor hij wordt versleten?' Aldus Henk Leenaars in deze Kruisbek Hij duikt in de wereld van deze fraaie kraaiachtige, ontkracht de mythe van de 'stelende ekster' en werpt een nieuw licht op zijn inlevingsvermogen en verbazingwekkende intelligentie.

Ekster | Richard Pieterse

Toon Vernooij stopt met redactie maar niet met schrijven

Toon is inmiddels gestopt met deelname aan de redactie van de Kruisbek. Gelukkig gaat hij door met schrijven van kopij. Toon was een aantal jaren eindredacteur. We bedanken hem voor zijn inzet en de prettige samenwerking. Sander Houwen is onze nieuwe eindredacteur.

Grote kruisbek | Toon Vernooij

Bestuur

Oproep Vogelbescherming Nederland voor leden van Vogelwacht Utrecht en coördinatiegroepen

Een bloemrijke berm vol insecten of een kaal gemaaide strook? Wel of geen voorzieningen voor huismussen en gierzwaluwen in gebouwen? Het zijn een paar voorbeelden van zaken waar de gemeente over beslist. Zaken waarbij jij de stem van vogels kunt laten horen.

De voorbereidingen voor de aankomende gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026 zijn in volle gang. Dit is dus hét moment waarop jouw gemeente bepaalt hoe groen en vogelvriendelijk het de komende jaren wordt. Politieke partijen maken nu hun verkiezingsprogramma's. Een goed moment om aandacht te vragen voor natuur en vogels. Vogelbescherming Nederland helpt een handje. Op 10 september was er een gratis webinar

voor iedereen die lokaal zijn stem wil laten horen over natuur- en vogelvriendelijk beleid. Dit webinar biedt praktische tips, inspirerende voorbeelden en veel informatie en is terug te zien op de website van Vogelbescherming via de menuknop Bescherming en het kopje Lokaal Actief.

Algemene Ledenvergadering (ALV) op 17 maart 2026

Op dinsdagavond 17 maart 2026 houden we onze ALV op de bekende plek in het cultureel en vergadercentrum H.F. Witte, Henri Dunantplein 4, De Bilt. De ALV begint om 20.00 uur en u bent welkom vanaf 19.30 uur. Na een kort formeel gedeelte volgt een boeiende lezing. Binnenkort hoort u hier meer over.

Terugblik Kruisbek 1980

Zingende ekster

In de Kruisbek van april 1980 meldt Ruud van Beusekom in de rubriek IN DE KIJKER een zingende ekster. 'Op 18 december j.l. nam ik bij Tienhoven een zingende ekster waar. De vogel produceerde een stroom van babbelende geluiden, fluittonen en imitaties (o.a. baltsroep kievit en grutto) vermengd met de roep, het bekende 'getsjaker'. Het feit dat de vogel imiteerde schijnt nogal bijzonder te zijn. Coombs (1978) zegt dat imitatie alleen bekend is van eksters in gevangenschap, en dat er bij zijn weten nog nooit een imiterende ekster in het wild is waargenomen.'

Zwarte kraai met vergroeide snavel

In dezelfde rubriek vertelt Ruud van Beusekom dat hij oktober 1979 bij de Ridderoordse Bossen (Maartensdijk) een zwarte kraai zag met een vergroeide snavel. Zowel onder- als bovensnavel waren

doorgegroeid, wat resulteerde in een duidelijk gekruiste snavel (zie tekening). Vergroeide snavels komen bij alle kraaiachtigen relatief veel voor (Coombs 1978).

Veel animo voor trektellen

In de Kruisbek van oktober 1980 staat een stukje over trektellen. 'Ook dit najaar staat het waarnemen van vogeltrek weer volop in de belangstelling. Op verschillende punten in de provincie Utrecht zijn leden van de Vogelwacht actief met het systematisch waarnemen en registreren van de trek. Door de afdeling Amersfoort wordt de doortrek geobserveerd vanaf de Leusderhei, terwijl de afdeling Doorn/

Driebergen telposten heeft op het landgoed Noordhout en het Seminarierrein. In de Ridderoordse Bossen bij Bilthoven wordt wekelijks geteld door veel leden van de afdeling Vechtplassen. Boven op Fort Maarsseveen bij Maarssen heeft de afdeling Utrecht een telpost ingericht. Opvallend is dat de belangstelling voor het trektellen sterk toeneemt.' Inmiddels zijn we 45 jaar verder en is de interesse onverminderd groot. Kijk maar eens op trektellen.nl.

Tellingen van slaapplekken van kraaien

In Kruisbek 1980-4 ook een oproep van de 'Werkgroep vogelstudie' om mee te doen aan tellingen van kraaienslaapplekken in de provincie. 'Alle kraaiachtigen (behalve de gaai) slapen in groepsverband. Daarvoor zoeken ze geschikte plaatsen op (vaak bosjes in open terrein), waar ze al in de middag, maar vooral 's avonds massaal via bepaalde routes naar toe vliegen. Het tellen zelf gebeurt heel eenvoudig, namelijk door de aanvliegen-

---

de vogels te tellen. Het gaat hierbij om kauw, roek, zwarte en bonte kraai.'

In die tijd overwinterden er roeken en bonte kraaien in onze provincie. Dat is nu niet meer het geval.

Aalscholver in Zeist

In 1980-4 verder o.a. een stukje 'Aalscholver in Zeist' van E.L. van Laar. 'Gedurende vier weken (van half juli tot half augustus) verbleef in het stadscentrum aan de Dreef van Zeist een juveniele aalscholver. De vogel verbleef voortdurend in dennen die op ongeveer 100 meter van hoge flatgebouwen stonden. De aalscholver viste regelmatig in een sloot langs de Dreef. Ook werd de vogel meerdere malen waargenomen in het winkelcentrum Vollenhove, dat is gelegen aan een vijver. De vogel had een vaste rustplaats, t.w. een afhangende tak van een grove den en was in zijn geheel niet schuw en goed benaderbaar. Dit is toch wel een uniek gebeuren.'

Blijkbaar was in 1980 de aalscholver een

bijzonderheid in de bebouwde kom. Tegenwoordig is die soort een vaste verschijning, overal waar water is in bebouwde omgeving.

Nieuwe jeugdgroep Vogelwacht

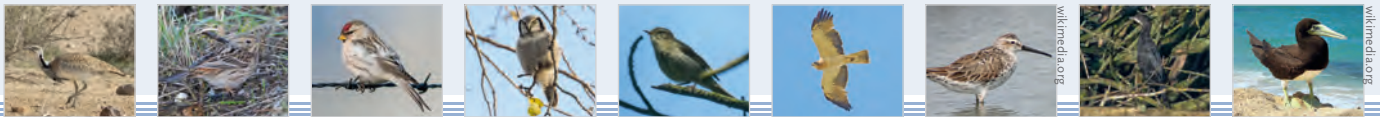
Verder is in deze 45 jaar oude Kruisbek te lezen dat de Vogelwacht Utrecht er sinds 29 maart 1980 een jeugdgroep bij heeft gekregen. Deze is bestemd voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar en wordt begeleid door vier werkende leden van de Vogelwacht. Ze komen elke twee weken bij elkaar in het IVN-huisje op Amelisseweerd. Er wordt steeds over een bepaald thema verteld, waarbij vogelgeluiden te horen zijn en dia's worden bekeken. Daarna trekken ze met z'n allen de natuur in.

Helaas zijn er nu geen jeugdgroepen meer in de Vogelwacht. Wel draait Evert Smeenk al jaren een goedlopend scholenproject in IJsselstein. Misschien een goed idee om ook weer eens een jeugdgroep te starten?

Nieuw voor Utrecht, nieuw voor Nederland | Gert Ottens

De provincie Utrecht is niet de meest vogelrijke van Nederland. Het is de op een na kleinste provincie van ons land (alleen Flevoland is kleiner) en ligt niet aan de kust. Dat laatste is medebepalend als het om het aantal waargenomen vogelsoorten gaat, naast de oppervlakte en (daarmee) de verscheidenheid aan biotopen. De kustprovincies zijn namelijk de soortenrijkste van ons land. Naar schatting zijn in Utrecht iets minder dan 360 vogelsoorten waargenomen sinds 1800, op een totaal van 544 voor heel Nederland (www.dutchavifauna.nl). Toch is de provincie Utrecht negen keer het toneel geweest van een unieke gebeurtenis: de allereerste waarneming van een soort voor Nederland. In deze derde uit een negendelige serie zal ik die bijzondere gevallen benoemen, de historische en huidige context schetsen en andere weetjes beschrijven. Waar een kleine provincie groot in kan zijn.

De negen soorten waar het om gaat zijn - in chronologische volgorde - oostelijke kraagtrap (*Chlamydotis macqueenii*), witkopgors (*Emberiza leucocephalos*), witstuitbarmsijs (*Acanthis hornemanni*), sperweruil (*Surnia ulula*), Iberische tjiftjaf (*Phylloscopus ibericus*), dwergarend (*Aquila pennata*), steltstrandloper (*Calidris himantopus*), dwergaalscholver (*Microcarbo pygmaeus*) en bruine gent (*Sula leucogaster*). Ieder van deze vogels heeft zijn/haar eigen verhaal. Sommige soorten zijn (extreem) zeldzaam gebleven, bij andere was de eerste waarneming in Utrecht de opmaat voor meer. Maar, er kan er maar één de eerste zijn.

Nieuw voor Utrecht, nieuw voor Nederland | Gert Ottens

De witstuitbarmsijs in 1910

In deze derde aflevering is het de beurt aan de volgende nieuwe soort voor Nederland uit het Utrechtse: de witstuitbarmsijs.

Eén of meer soorten barsijsen?

Voordat we in deze oude waarneming duiken 'moeten' we het hebben over de soortstatus van de barsijsen. Want deze groep vogels is een waar taxonomisch probleemgeval. Ze worden door de Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA) - en daarmee ook door de Dutch Birding Association (DBA) - als

drie soorten barsijsen erkend: grote barsijs, kleine barsijs en witstuitbarmsijs, terwijl onder andere [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) ze als één soort ziet: barsijs. De meest recente en meest uitgebreide studie, gebaseerd op duizenden genen, laat zien dat er hooguit van zeer recente, en nog niet geheel voltooide, soortvorming sprake is. Mogelijk zijn er wel genetische verschillen die verantwoordelijk zijn voor variatie in snavelvorm en grondkleur, waarbij een lichtere kleur en kleinere snavel aanpassingen zijn aan een kouder klimaat. Grote- en witstuitbarmsijs

zijn waarschijnlijk dus geen aparte soorten en ook van kleine barsijs staat dit nog niet vast. 'Lumpen' (samenvoegen) tot één soort is daarom waarschijnlijk het beste. Hoe het ook zij, een witstuitbarmsijs zien is altijd een buitenkans, of het nou een aparte soort is of niet.

Adellijk wild

Op 3 december 1910 werd een adult vrouwtje witstuitbarmsijs gevangen in de buurt van Amersfoort. De omstandigheden van deze vangst zijn onduidelijk, maar de vogel overleefde het in ieder ge-

val niet. Zoals het ernaar uit ziet werd deze witstuitbarmsijs geschoten door een van de meest eminente ornithologen van zijn tijd: Mr. Dr. René Charles Edouard George Jean baron Snouckaert van Schauburg (1857-1936), destijds woonachtig te Doorn maar met familiale banden op de Heerlijkheid Hoogland bij Amersfoort, of anders door één van de mensen die voor hem op zoek waren naar bijzondere vogels. Die baron verdient op z'n minst een

Mr. Dr. René Charles Edouard George Jean baron Snouckaert van Schauburg (1857-1936)

eigen artikel, of zelfs een biografie, want hij was een markant - zo niet controversieel - figuur in de Nederlandse vogelkunde van ruim een eeuw geleden. Hij was er één van het type 'eerst schieten dan vragen', vogels beschermen vond Snouckaert van Schauburg maar onzin, en hij stond dan ook meermaals lijnrecht tegenover vroege natuurbeschermers als Jac. P. Thijssen (1865-1945).

Op deze manier verzamelde de baron duizenden huiden, schedels en ook leg-

Witstuitbarmsijs, gevangen op 3 december 1910 te Amersfoort | Foto: Pepijn Kamminga/Naturalis

sels van vogels. 3.966 items daarvan (waaronder de Amersfoortse witstuitbarmsijs) werden in 1925 opgekocht voor de collectie van twee andere bekende ornithologen van de vroege 20e eeuw: John G. van Marle (1901-1979) en Jerome A. Sillem (1902-1986), en kwamen via het voormalige Zoölogisch Museum van Amsterdam terecht in de vogelcollectie van wat nu Naturalis is. Daar is de vogel nog steeds te bewonderen, zie ook de bijgevoegde foto's.

Verspreiding en huidige status in Nederland en Utrecht

Het broedgebied van de witstuitbarmsijs is arctisch te noemen. De (onder)soort heeft een circumpolaire verspreiding via het noorden van Scandinavië en Rusland tot in Noord-Amerika en Groenland. Overwinteren doen ze in - of net ten zuiden van - de broedgebieden, en heel af en toe vinden er grootschalige verplaatsingen plaats tot in Nederland aan toe. De vogels in de Oude We-

reld behoren tot de ondersoort *exilipes*, die van Noord-Amerika en Groenland tot subspecies *hornemanni*. Laatstgenoemde (de 'Groenlandse witstuitbarmsijs') is in Nederland een extreem zeldzame verschijning met tot en met 2024 welgeteld één geval. De Utrechtse vogel uit 1910 behoorde dus tot de Scandinavische of Russische populaties.

Witstuitbarmsijzen werden tot en met 2014 als zeer zeldzame dwaalgasten gezien in ons land, maar doordat ze steeds

vaker werden waargenomen stopte de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) in dat jaar met de beoordeling en het vastleggen van waarnemingen van de (onder)soort. Tot 2015 werden door de CDNA 93 gevallen van de witstuitbarmsijs aanvaard. Na de hierboven beschreven vogel uit Amersfoort volgde pas in 1959 de volgende waarneming voor Nederland. Sindsdien vond een aantal bescheiden invasies plaats; in 1962 (zes gevallen), 1972 (acht), 1975 (15), 1988 (negen), de winter van 1995-96 (16), de

winter van 2005-06 (negen), en meer recent in de winters van 2017-18 en 2023-24. Alle zijn waargenomen in het winterhalfjaar, met name in november en december (www.dutchavifauna.nl).

Na de vogel van 1910 werden in de provincie Utrecht nog zeker zes waarnemingen gedaan: van 13 januari t/m 5 april 1996 in Baarn, van 27 januari t/m 18 maart 1996 in Lopik (mogelijk nog een tweede exemplaar aanwezig, maar deze kon niet worden gedocumenteerd), van 14 december 2013 t/m 5 januari 2014 in De Bilt, op 2-3 december 2017 langs de Lek bij Hagestein, 30 januari 2018 op het Leersumse Veld en op 6 december 2023 in Nieuwegein. 'Toevallig' werden alle moderne Utrechtse waarnemingen dus gedaan in winters met meer-dan-gemiddelde aantallen witstuitbarmsijzen in Nederland. En toevallig betrof het daarbij ook invasiejaren van de grote barmsijs. Dus in weer zo'n winter is het zaak om de lokale elzen goed te (blijven) checken. Let daarbij op uitermate lichte exemplaren met (natuurlijk) een witte stuit en witte (zeer fijn gestreepte) onderstaartdekveren. De herkenning is niet altijd makkelijk, maar die kenmerken zijn een begin om uiteindelijk (hopelijk) tot de juiste determinatie te komen.

Dankwoord | Veel dank aan Pepijn Kamminga van Naturalis Biodiversity Center voor informatie over (en foto's van) de Amersfoortse witstuitbarmsijs, en aan Julian Bosch voor zijn foto.

Witstuitbarmsijs, Hagestein, 2 december 2017 | Julian Bosch

Vogels kijken en herkennen

Cursus Vogelwacht Utrecht, afdeling Vechtplassen

Ijsvogel | Bert van Dillen

Kijkt u wel eens naar vogels in de tuin? Vraagt u zich wel eens af welke vogel u zo prachtig hoort zingen? Wilt u meer weten over tuinvogels en bos-, weide-, water- en moerasvogels? De Vogelwacht Utrecht afdeling Vechtplassen organiseert in 2026 een cursus die u vertrouwd maakt met de meest voorkomende vogels in onze omgeving.

De cursus 'Vogels kijken en herkennen' is geschikt voor iedereen vanaf 15 jaar met belangstelling voor vogels. U hoeft geen voorkennis te hebben. Na afloop bent u in staat veel algemene vogels te herkennen op grond van uiterlijk, of geluid/gedrag.

We vertellen u in zes avonden welke vogels er leven in tuin en park, op en langs plassen en meren, in het bos en op de heide en welke in weide en moeras. Dit doen we zoveel als mogelijk interactief waarbij u niet alleen leert kijken, maar ook leert luisteren. Zodat u straks veel sneller weet welk vogeltje u nu ziet en hoort of hoe u daar achter kan komen.

De cursus bestaat uit vijf maandagavonden en één donderdagavond (12 januari, 26 januari, 23 februari, 30 maart, 13 april en 7 mei) en vier excursies op zondag (1 februari, 1 maart, 12 april en 10 mei).

We beginnen de cursusavonden om **20.00 uur en eindigen uiterlijk om 22.15 uur**. Voor aanvang van de cursus en tijdens de pauze is er gelegenheid om (voor eigen rekening) koffie, thee of fris te gebruiken.

Locatie cursus: Stichting Haddekik Beheer, Nassaustraat 55, Maarssen

Tijdens de **vier excursies** proberen we het geleerde op de theorieavonden in de praktijk te brengen. We bezoeken een aantal gebieden om de daar aanwezige vogelsoorten te bekijken en te herkennen. De excursies worden steeds **op zondag** gehouden en nemen iets meer dan een ochtend in beslag.

Het vervoer naar de excursielocatie vindt plaats met eigen auto m.u.v. de laatste excursie die we op de fiets zullen doen. Meerijders betalen een tevoren vastgestelde vergoeding aan de chauffeurs.

Voor de cursus wordt een bijdrage gevraagd van € 72,-. Dit bedrag is inclusief een cursusboek, de zaalhuur en het verenigingsblad 'De Kruisbek' van de Vogelwacht Utrecht voor het jaar 2026.

Er zijn **maximaal 20 plaatsen** en de cursus gaat door bij 10 aanmeldingen. De ervaring leert dat veel mensen zich aanmelden: dus wees er snel bij.

Voor vragen over de inhoud van de cursus kunt u mailen naar Bert van Dillen via hhvandillen@kpnmail.nl.

Aanmelden kan bij mevrouw Ingrid Kat via ingridmkat@gmail.com. U krijgt dan een deelnemersformulier toegestuurd.

Na ontvangst van het ingevulde deelnemersformulier en het cursusgeld is uw aanmelding definitief.

De ekster

Eksters doen het goed in de stad, vooral in parken met afwisselend hoge bomen (om te nestelen) en gazons (om naar voedsel te zoeken). In de broedperiode brengen eksters 80% van de tijd door met foerageren, de rest van de tijd zijn ze op of in de omgeving van hun nest. Een typisch broedsel van vijf tot zes eieren leidt gemiddeld tot twee jonge eksters, die na drie tot vier weken het nest verlaten. Eksters blijven hun hele leven binnen een territorium van enkele hectares dat ze met man en macht verdedigen. Jonge vogels zwerven in kleine groepjes over geringe afstanden rond.

Feiten en cijfers over de ekster

Wetenschappelijke naam
Pica pica

Engelse naam
Magpie

Bijnaam
bonte, zilver- en lepeldief, kalle of Anneke (vanwege zijn gekwebbel), mierts-vuule (omdat zijn geluid wat wegheeft van het hinniken van een veulen), akketjoenster (Friesland)

Lengte
44-46 cm, waarvan 16-20 cm staart

Spanwijdte
50-60 cm

Gewicht
200-250 gram

Levensduur
circa 5 jaar, met uitschieters naar 15 jaar

Zang
Maakt meestal een rauw en onmelodius geluid, schaterend. Zang is zelden te horen, een zacht en rauw gekwetter.

Voorkomen
Algemene standvogel, die broedt in open landschap met boomgroepen en hagen. Talrijk in stedelijk gebied, waar hij zich op gazons voedt met wormen, insecten en etensresten. Zijn overdekte nest - formaat voetbal - bouwt hij hoog in bomen van takken en twijgen.

Broedparen (2018-2020)
47.000-68.000

Winteraantallen (2012/13-2014/15)
150.000-250.000

Doortrekkers (maximum geschat)
Broedvogel, jaarrond aanwezig

Portret van een slimmerik met een imagoprobleem

Diefachtig, vernielers van gewassen en een meedogenloze rover van eieren en jonge vogeltjes. Het imago van de ekster is al eeuwenlang beroerd en leidt nog altijd tot jacht en afschot. Maar is deze zwart-witte vogel wel de valse schurk waarvoor hij wordt versleten? Dit artikel duikt in de wereld van deze fraaie kraaiachtige, ontkracht de mythe van de 'stelende ekster' en werpt een nieuw licht op zijn inlevingsvermogen en verbazingwekkende intelligentie.

In een ijzeren greep

Anderhalf uur. Zo lang duurde de strijd op leven en dood tussen de volwassen ekster in de tuin van onze burens en de overmoedige sperwer die uiteindelijk als winnaar uit de bus kwam. Verweerde de ekster zich aanvankelijk nog met ferme vleugelslagen, na verloop van tijd zag hij eruit als Mohammed Ali in zijn nadagen: hangend in de touwen, krachteloos spartelend. Met zijn sterke klauwen hield de sperwer in tussen het eksterlijf in een ijzeren greep, later legde hij - bijna zalvend - één klauw op diens gitzwarte kop. Ik heb de tijd, zo straalde de sperwer uit, de aanhouder wint. En zo geschiedde. Maar wat volgde was geen glorieus vertrek, daarvoor bleek de buit veel te groot en zwaar. Nog dagenlang lag het bloederige kadaver op de tuintegels tussen twee fietsen, af en toe bezocht door een betouterde sperwer. Totdat

de burens het lijk over de schutting gooiden en het eerloos in een perkje belandde.

Vraatschade en vernielingen

Dat de ekster geen natuurlijke vijanden heeft, zul je mij dus niet horen zeggen. Niet alleen sperwers mogen er graag een te grazen nemen, dat geldt ook voor buizerds, vossen, haviken en katten. Er zijn waarschijnlijk andere redenen waarom deze vogel het zo goed doet in ons land. Maar dat is niet altijd zo geweest. Tussen 1985 en 2000 nam het aantal broedparen met 40% af, om daarna te stabiliseren op circa 57.000 met een lichte stijging van 5% in de afgelopen 25 jaar. De afname tot 2000 is mede het gevolg van de jacht. Zo werden in het seizoen 1996-1997 in ons land nog 91.000 eksters afgeschoten, waarmee een enorme hap werd genomen uit de populatie van enkele honderdduizenden.

Ook al is de ekster tegenwoordig een beschermde, inheemse vogelsoort, buiten het broedseizoen zijn ze vogelvrij. Eksters zouden volgens een aantal provincies namelijk vraatschade veroorzaken aan fruitteelten (aardbeien, appels, peren, kersen, pruimen en bessen), vernielingen toebrengen aan bomen en voeropslagen, en af en toe een landbouwhuisdier oppeuzelen. Reden genoeg voor een vergunning of provinciale vrijstelling waarmee de jacht kan worden geopend.

Vlaams 'Vogel van het Jaar 2025'

Gezien de aantalsontwikkeling in Nederland valt het met deze 'ondersteunende afschot' in ons land waarschijnlijk wel mee. Dat is bij onze zuiderburen wel anders. Vogelbescherming Vlaanderen becijferde dat in 2023 maar liefst 42.459 eksters werden gedood, in 2018 legde zelfs 44% van

Bert Geelmuijden

de populatie het loodje. Dat gebeurt niet zachtzinnig. Met levende lokdieren worden eksters in de val gelokt, waarna hun nek wordt omgedraaid of er een scherpe pin of kogel door hun lijf wordt gejaagd. Met gevoel voor understatement concludeert de Vogelbescherming dat deze werkwijze 'niet strookt met hedendaagse normen' en uit ze het vermoeden dat 'de focus nog te hard ligt op het beperken van de populatie, niet op het beperken van de schade'. Steeds meer mensen omarmen het idee dat dieren recht hebben op leven,

aldus deze organisatie, en dat is reden genoeg om de ekster uit te roepen tot 'Vogel van het Jaar 2025'. Doel is niet alleen het massaal afschieten aan de kaak te stellen, maar ook om het niet al te beste imago van de ekster 'op te blinken'.

Valsch, wreed en diefachtig

Dat imago is inderdaad niet best. In zijn beroemde boek 'Het Vogeljaar' (1904) liet natuurvorser Jac. P. Thijsse er geen misverstand over bestaan: 'Alle mogelijke slechte dingen worden van den ekster verteld;

hij is valsch, wreed, diefachtig en rooft den heelen zomer lang eieren en jonge vogeltjes. Ik vrees dat er veel van waar is, doch wij moeten het toch niet al te erg maken.' Ruim een eeuw later hebben wetenschappers deze claims naar het rijk der fabelen verwezen. Ja, eksters stelen af en toe een ei en mogen graag een jong zangvogeltje verorberen, maar dat doen ze alleen in het broedseizoen als ze tijdelijk overschakelen op een eiwitrijk dieet. Herhaaldelijk is aangetoond dat de zangvogelstand hier niet onder lijdt. En inderdaad, eksters zijn reuze nieuwsgierige vogels, die direct op onderzoek uitgaan als hun oog op iets nieuws valt - of dat nu blinkt of niet - maar van diefstal is geen sprake. In een gecontroleerd wetenschappelijk onderzoek door de Universiteit van Exeter (je verzint het niet ...) maakten eksters in precies 2 van de 64 testen contact met een zilveren ring, om hem beide keren meteen weer weg te gooien. 'Geen enkel bewijs dat eksters worden aangetrokken tot glimmende voorwerpen', zo luidt hun niet mis te verstane conclusie.

Anderen te slim af

Tijd om een hedendaagse bioloog te raadplegen over de ekster: Frans de Waal, bekend van zijn onderzoek naar apen en empathie. In een van de weinige artikelen die hij aan de ekster wijdt, zet hij eerst recent onderzoek op een rij. Zo heeft de ekster uitzonderlijk grote voorste hersenen - het deel van het brein dat hogere functies huisvest, zoals het verwerken van informatie. Daardoor is hij in staat om gereedschappen te gebruiken en enkele stappen vooruit te denken. Ook wijst hij erop

Bert Geelmuiden

dat de ekster als enige vogel slaagt voor de spiegeltest, waarbij een dier een op zijn lichaam aangebrachte stip moet herkennen door naar zijn spiegelbeeld te kijken. Dui-ven kunnen dit ook, maar alleen na intensieve training. Tot voor kort slaagden alleen intelligente zoogdieren als chimpansees, dolfijnen en olifanten voor deze test, die aannemelijk maakt dat deze dieren de wereld ook vanuit een ander standpunt kunnen bekijken - bijvoorbeeld het standpunt van een soortgenoot. Wie dat kan, is beter in staat tot sociale relaties, zo luidt de gangbare theorie. Het woord 'empathie' valt dan al snel, het synoniem van 'inlevingsvermogen'. Maar, zo voegt De Waal eraan toe, je kunt je inlevingsvermogen natuurlijk ook gebruiken om anderen te slim af te zijn. Bijvoorbeeld door ze hun eieren of hun etensvoorraad afhandig te maken.

Ketende jeugdbendes

Voor fans van de ekster moet je bij de jeugd zijn. In juli 2025 ging Vroege Vogels met Lobke Bekkema, een 19-jarige biologiestudent en vogelgids, op ekster-excursie

René de Waal

naar Park Schothorst in Amersfoort. Met een vogelliefhebber als vader en uitzicht op een eksternest vanuit haar slaapkamer, kreeg Lobke al op jonge leeftijd de smaak van het vogelen te pakken. Als liefhebber van de impopulaire ekster wijst ze enthousiast op de groene, blauwe en paarse glans die het zonlicht tevoorschijn tovert op de veren van deze prachtige vogel. Ze snapt ergens wel dat het nogal intimiderend kan overkomen als ergens een 'jeugdbende' neerstrijkt om eens flink te gaan keten. Maar ja, denkt ze dan, net zoals bij pubers en hangjongeren hoort dit 'asogedrag' een beetje bij volwassen worden. Het is onderdeel van een leerproces, waardoor de jonge eksters zich - geslachtsrijp op hun derde - later als verantwoorde eksterouders kunnen voortplanten.

Sterk staaltje

Al die sociale interacties op jonge leeftijd hebben trouwens nóg een voordeel, zo ontdekten Australische biologen. Ze bedachten een methode om de trackers van gezenderde eksters uit te lezen zonder de

Henk Tromp

vogels opnieuw te vangen: draadloos en door de eksters naar een voederstation te lokken. Maar dat was gerekend buiten een bijzondere karaktertrek van deze slimme vogels: altruïsme - elkaar helpen zonder eigen voordeel. De eksters ontdekten namelijk binnen enkele uren hoe ze zich - met elkaars hulp - van de zenders konden ontdoen en gaven daarmee zelfs de mens het nakijken. Een sterk staaltje, dat ons een spiegel voorhoudt. Laten we hopen dat we zelf intelligent genoeg zijn om af en toe in die spiegel te kijken.

Bert Geelmuijden

Veldgids Steltlopers van Europa

Auteur Lars Gejl
(vertaling: Ger Meesters)

Uitgever KNNV Uitgeverij 2025

ISBN 978 90 5011 984 9

Prijs € 35,95

Steltlopers van Europa

Een nieuwe veldgids

De veldgidsen van de KNNV zijn in de loop der jaren uitgegroeid tot een begrip onder natuurliefhebbers. Iedereen heeft er wel een of twee in zijn boekenkast staan en als je ze allemaal zou hebben, kun je er met gemak een boekenplank mee vullen. Sommige delen uit de nog altijd groeiende serie behoren inmiddels tot de standaarduitrusting van de amateur-veldbioloog. Ze zijn stuk voor stuk belangrijke hulpmiddelen bij de determinatie in het veld en zonder uitzondering van goede tot uitstekende kwaliteit.

De nieuwste loot aan de stam is de Veldgids Steltlopers van Europa, samengesteld door Lars Gejl en vertaald door Ger Meesters. De opzet van de gids is in grote lijnen hetzelfde als van Steltlopers van Europa uit 2015 van dezelfde auteur. Laatstgenoemde publicatie is als uitgangspunt gebruikt voor deze nieuwe gids.

Waarom, zou je je kunnen afvragen, een aparte veldgids voor steltlopers als we al een meer dan uitstekende ANWB Vogelgids van Europa hebben, waar ook nog eens gewoon alle vogels in staan?

Toch valt er zeker iets te zeggen voor een veldgids gericht op een specifieke soortgroep, om de eenvoudige reden dat zo'n

gids meer ruimte biedt voor gedetailleerde informatie over kenmerken en biologie van de behandelde soorten, en wel in een handzaam formaat. Dat is precies de kracht van deze gids.

Wie bijvoorbeeld een dagje 'op jacht' wil naar steltlopers langs de Friese waddenkust of in het Lauwersmeergebied heeft met deze gids een prima stuk gereedschap, voorzien van foto's van superieure kwaliteit, om er zelfs de lastigste soorten mee op naam te brengen.

De opzet is, zoals de auteur zelf aangeeft, intuïtief. Na een algemene inleiding over

vogeltopografie, verenkleed en ruicyclus volgt een fotografisch overzicht van de verschillende geslachten, daarna per geslacht een overzicht van de distinctieve kenmerken van elke soort (aangegeven met pijltjes bij de foto's), zodat je in één oogopslag de verschillen tussen moeilijke te onderscheiden soorten voor je ziet, en tot slot de uitgebreide soortbeschrijvingen waarin extra aandacht besteed wordt aan de verschillende kleden. Op die manier doorloop je stap voor stap het hele (intuïtieve) proces van algemene eerste indruk - kijk ik naar een ruitser, plevier of strandloper? - tot aan het observeren van

elk detail van de waargenomen vogel. Zeker voor de wat minder ervaren vogelaar lijkt deze opzet erg geschikt. Een doorgewinterde waarnemer zal misschien geneigd zijn direct door te bladeren naar de uitgebreidere soortbeschrijvingen, maar hem/haar zou ik desondanks willen aanraden om eerst even een kijkje te nemen op de overzichtspagina's van de afzonderlijke geslachten.

De soortbeschrijvingen vormen het omvangrijke sluitstuk van de gids. Per soort vier pagina's, met uitzondering van de dwaalgasten die het met twee pagina's moeten doen. Iedere beschrijving begint met een algemene indruk ('jizz') en kenmerken in de vlucht. Vervolgens worden de diverse kleden besproken, steeds geïllustreerd aan de hand van gedetailleerde foto's. Waar dat van toepassing is wordt verwezen naar soorten die bij de determinatie mogelijk voor verwarring kunnen zorgen. Het beeld wordt gecompleteerd met praktische informatie over trek, voorkomen en verspreiding.

Ook als je ANWB-gids niet thuis wilt laten, zou ik een plekje vrijmaken voor deze fraaie veldgids. Je zult er geen spijt van krijgen.

Figuur 2. | Oeverzwaluw met geolocator | Huib de Rooij

Figuur 1. | Broedvogelwand voor oeverzwaluwen te Haarzuilens. De 276 gaten bieden ruimte voor nestgelegenheid | Huib de Rooij.

Oeverzwaluwen met geolocators

Mark Bouts

Sinds 2016 voeren we bij Vogelringstation de Haar een Retraping Adult for Survival (RAS) onderzoek uit bij de broedwand voor oeverzwaluwen (*Riparia riparia*) op landgoed Haarzuilens (Figuur 1). Door jaarlijks op dezelfde plek en volgens een vaste opstelling vogels te ringen en terug te vangen, krijgen we meer inzicht in de overleving, terugkeer en reproductie van in Nederland broedende oeverzwaluwen. Maar oeverzwaluwen zijn trekvogels die duizenden kilometers afleggen. Hun overleving hangt af van omstandigheden in zowel hun broed- als overwinteringsgebieden en onderweg tijdens de trek. We weten echter niet precies waar ze overwinteren en hoe ze er komen. Het is cruciaal te weten waar ze precies verblijven om bedreigingen goed te kunnen begrijpen en daaropvolgend beschermingsmaatregelen effectief in te richten.

Jarenlang nationaal en internationaal ring- en veldwerk heeft bijgedragen aan een grove schatting van de mogelijke route en foerageergebieden in Europa en Afrika. Hierbij zijn we vooral aangewezen op waarnemingen van vrij foeragerende vogels en terugmeldingen van slechts enkele ringen uit Afrika'. Dat is te weinig om overlevingsfactoren goed te kunnen inschat-

ten en doeltreffend beleid te formuleren. Om dit te verbeteren willen we de routes en overwinteringslocaties van deze vogels meer gedetailleerd vastleggen. Geolocators maken dit mogelijk. Daarom is VRS de Haar in 2024 gestart met het project Geolocator Onderzoek aan Oeverzwaluwen. Met als doel te leren waar 'onze' oeverzwaluwen heengaan om te overwinteren en hoe ze er komen.

Geolocator

Een geolocator is een heel klein apparaatje, ter grootte van een nagel, dat als een rugzakje op de rug van een vogel gedragen kan worden (Figuur 2). Door zijn beperkte gewicht ($\pm 0,38$ gram) is het een van de weinige sensoren die meegegeven kan worden bij relatief kleinere vogels, zoals oeverzwaluwen. Dit apparaatje is in de basis uitgerust met een lichtgevoelige sensor die iedere 5 minuten de maximaal gemeten lichtintensiteit vastlegt. De lichtintensiteit kan dan gebruikt worden om de daglengte en de zonnemiddag te bepalen. Zo kan bepaald worden waar de vogel zich 's ochtends en 's avonds op de wereld bevond om van daaruit de route en pleisterplaatsen te reconstrueren. De nauwkeurigheid is echter met een foutmarge van zo'n 200 km vrij be-

perkt. Daarom maken we voor dit onderzoek gebruik van een nieuw soort geolocator. Deze zijn ook uitgerust met een luchtdruksensor. Door de metingen te combineren kan de foutmarge worden teruggebracht tot ongeveer 50 km. Een nadeel van geolocators is dat er geen antenne op zit. Dat zou te zwaar zijn. De gegevens kunnen pas uitgelezen worden als een vogel na de winter terugkeert naar Nederland en opnieuw gevangen wordt. Dat is lang niet bij elke vogel het geval.

Daarom hanteren we strikte criteria om de kans op terugvangst

zo groot mogelijk te maken. Allereerst moeten vogels een goede conditie hebben. Dat wordt in het veld gebaseerd op onder andere gewicht en vetscore. Daarnaast selecteren we bij voorkeur vogels die in voorgaande jaren geringd of gevangen zijn in Haarzuilens. Geolocators mogen ten hoogste 3% van het eigen lichaamsgewicht zijn wat erop neerkomt dat oeverzwaluwen ten minste 10,4 gram moeten wegen. Daarnaast is er een voorkeur voor mannetjes. Hongaars en Engels onderzoek heeft aangetoond dat mannen beter lijken te overleven, zich makkelijker laten vangen en trouwer aan de broedplaats zijn dan vrouwen.

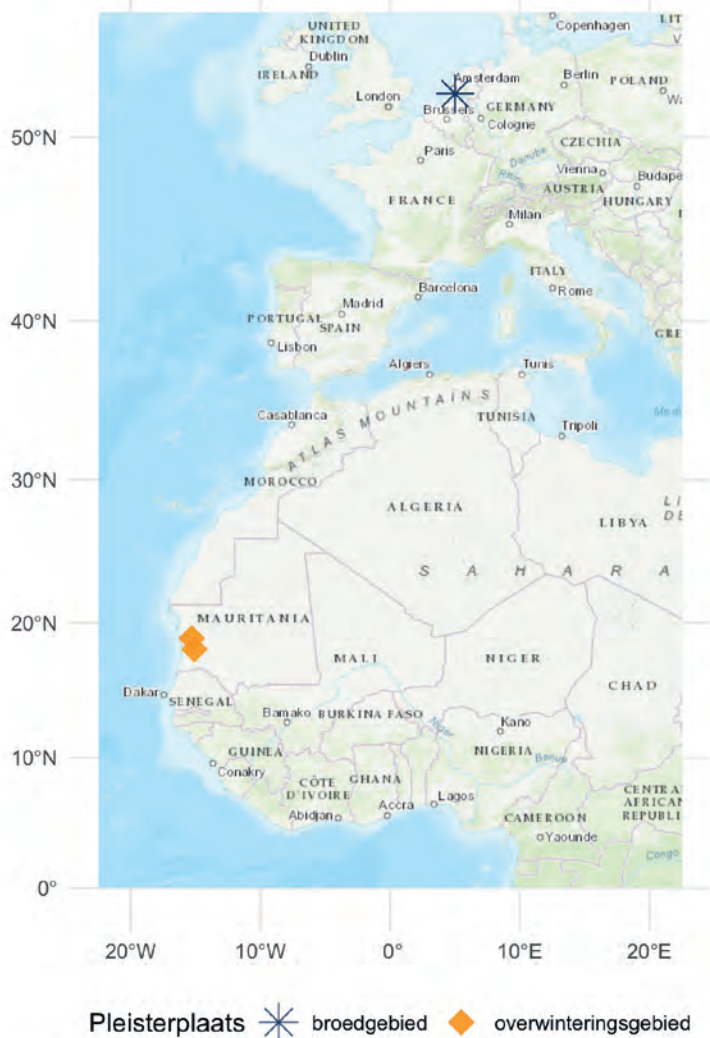
Veldwerk te Haarzuilens. Van alle vogels wordt biometrie en eventueel lichaamsmateriaal afgenomen voor onderzoek. Enkele daarvan krijgen ook een geolocator mee. | Huib de Rooij

De eerste resultaten

In 2024 zijn er tijdens vier ringsessies in totaal 31 oeverzwaluwen van een geolocator voorzien. Dit waren allemaal adulte vogels. Op twee individuen na waren al deze vogels als juveniel (N=10) of adult (N=19) te Haarzuilens geringd. Van iedere vogel is biometrie en lichaamsmateriaal afgenomen om zo de conditie goed te kunnen bepalen. Alle oeverzwaluwen waren

Figuur 3. | Migratieroutes van twee vogels die met een geolocator zijn gevolgd. De ster toont het broedgebied aan te Haarzuilens, de gele ruiten het mogelijke overwinteringsgebied in de Westelijke Sahel. (Diagram Mark Bouts).

ten minste 11,8 gram (gemiddeld $13,5 \pm 0,9$ gram), ruim boven het minimale gewicht van 10,4 gram. DNA-onderzoek toonde aan dat het overgrote deel van het mannelijk geslacht was (N=21). Verder weten we dat geen van deze dieren een zoönose - een ziekte direct of indirect overdraagbaar op mensen - met zich meedroegen. Twee van deze 31 vogels werden later in hetzelfde seizoen teruggevangen. Deze vogels verkeerden beide in een goede conditie en na het vrijlaten zagen we geen aanwijzingen voor noemenswaardige hinder van de geolocator.

Na een winter in spanning afwachten keerden dit jaar de eerste zwaluwen zo rond maart/april terug uit Afrika. Ondanks meerdere pogingen op meerdere plekken in de directe omgeving, konden we van slechts twee oeverzwaluwen een geolocator verwijderen. De oogst aan informatie was daarentegen enorm. Een eerste, grove analyse leert ons dat beide vogels gebruikmaken van de Oost-Atlantische flyway. Via het Iberische Schiereiland steken ze allereerst de Middellandse Zee over om vervolgens de risicovolle tocht over de Sahara te maken. Ze strijken vervolgens voor langere tijd neer ergens in de Westelijke Sahel. Een gebied in het zuiden van Mauritanië (Figuur 3). Dit zou neerkomen op de uiterste noordgrens van het tot nu toe bekende Afrikaanse overwinteringsgebied van deze soort². Dit lijkt ook overeen te komen met gegevens verzameld uit o.a. ringonderzoek. Terugmeldingen van Britse en Nederlandse ringen concentreren zich vooral rond Spanje en Marokko, terwijl de zeldzame Afrikaanse terugmeldingen uit het grensgebied rond Mauritanië en Senegal komen. Veldonderzoek uit ongeveer hetzelfde Afrikaanse gebied rapporteert ook over grote groepen foeragerende oeverzwaluwen in de lokale wetlands aldaar³.

Het toont ook meteen de kwetsbaarheid van deze mogelijke route aan. Oeverzwaluwen zijn sterk afhankelijk van waterrijke gebieden om te kunnen foerageren en de soort is vooral gevoelig gebleken voor droogte in de Sahel. Toenemende droogte, landbouwdruk en meer onregelmatigere regenval in zowel deze overwinteringsgebieden als langs de trekroute, kunnen op termijn gevolgen hebben voor de populatie. Of dat daadwerkelijk al merkbaar is, wat de impact zal zijn, en of er iets aan gedaan

kan worden moet nog blijken. Daarvoor is meer gedetailleerd onderzoek nodig. Zo kunnen lokale weers- en habitatsveranderingen langs de route en binnen het overwinteringsgebied een verschillende impact hebben. Een meer gedetailleerd beeld van de genomen route en gebruikte pleisterplaatsen kan daar dus bij helpen. Om deze gedetailleerde bepaling te kunnen maken zijn additionele gegevens en analyses nodig. Deze kunnen we nu nog niet uitvoeren. Zo zijn deze 2 routes niet voldoende om een representatief beeld van de daadwerkelijke route te vormen. Bovendien is de bepaling op basis van licht gevoelig voor de equinoxperiodes. In deze periode rond 20 maart en 22 september is de daglengte overal op de wereld bijna gelijk. De daglengte is dan geen betrouwbare maat om de locatie te bepalen. Daarvoor gaan we meer geavanceerde statistische methodes gebruiken. Voor locatiebepalingen op basis van luchtdruk zijn gedetailleerde satellietdata nodig. Deze metingen zijn op dit moment nog niet beschikbaar.

Uitdagingen in het veld

Dat er maar twee geolocators zijn teruggevangen is een lichte tegenvaller, maar niet ongewoon bij dit type onderzoek. Uit onze jarenlange gegevens weten we dat deze vogels een jaar elders kunnen broeden om het jaar erop naar Haarzuilens terug te keren en dat dat tot een radius van 50 km in de directe omgeving kan zijn. Daar komt bij dat 2025 een opmerkelijk jaar was. Het weer was grillig, het aantal verwerkte vogels was beduidend minder ten opzichte van voorgaande jaren (328 versus 589 langjarig gemiddelde)⁴ en op de broedwand zelf werden de vogels in de cruciale nestelfase mogelijk verstoord door kamperende vissers. In ons onderzoek hebben we hier rekening mee gehouden. Omstandigheden kunnen per jaar veranderen. We hopen dan ook volgend jaar alsnog een aantal geolocators terug te vangen. Bovendien hebben we dit jaar nog eens 33 geolocators geplaatst. Eén vogel kreeg zelfs een nieuw exemplaar ter vervanging van zijn oude. Zo hopen we te kunnen inschatten hoe robuust de genomen route is.

Voor nu gaan wij verder met het analyseren van de al verkregen gegevens. Naast het bepalen van de route en pleisterplaatsen, kunnen we met deze gegevens ook gedrag bestuderen. Zo kun-

nen we het gebruik van de nestholte in het broedseizoen analyseren door naar veranderingen in lichtintensiteit te kijken. Veranderingen in luchtdruk kunnen ons meer vertellen over foerageergedrag en over het weer en vlieghoogtes tijdens de migratie.

Helpt u mee?

Volgend jaar gaan we weer proberen om zoveel mogelijk oeverzwaluwen met geolocator terug te vangen. Daarbij kan hulp uit het veld van grote waarde zijn. De vogels die dit jaar een geolocator hebben gekregen, zijn herkenbaar aan een roze of paarse kleurring, de vogels uit 2024 aan een oranje kleurring. Ziet u een oeverzwaluw met zo'n ring? Meld het dan bij ons. Ook horen we het graag wanneer u een kolonie oeverzwaluwen vindt. Zelfs een kleine kolonie is al interessant om de kans op terugvangst van geolocatorvogels te vergroten. Elke waarneming vergroot de kans dat de vogels opnieuw gevangen kunnen worden - en dat we stap voor stap meer te weten komen over hun mysterieuze trektocht.

Sponsoring

Al het vang- en ringwerk wordt uitgevoerd door gediplomeerde en daartoe gemachtigde ringers. Dit onderzoek is goedgekeurd door het instituut voor de dierproeven van het NIOO-KNAW (AVD 80100202115074). Dit geolocatoronderzoek wordt mogelijk gemaakt door: IJsvogelfonds, Vogelbescherming Nederland, Stichting Huib Kluijver fonds, Groen aan de buurt van Provincie Utrecht, Stichting Carel Nengerman fonds, Stichting Jaap van Duijn Vogelfonds, Vogelwacht Utrecht, KIEM, Stichting Vogeltrekstation, Stichting VRS de Haar, en Crowdfunding project Geolocator Oeverzwaluwen VRS de Haar.

Meer weten kijk ook op onze website: <https://vrsdehaar.nl/2025/01/28/geolocators-bij-Oeverzwaluwen/> of neem contact op via info@vrsdehaar.nl.

Bronnen:

1. Migration atlas: <https://migrationatlas.org/node/1822>
2. Birdlife: <https://datazone.birdlife.org/species/factsheet/collared-sand-martin-riparia-riparia>
3. Living on the edge: wetlands and birds in a changing Sahel, L. Zwarts 2009, KNNV
4. Jaarverslag VRS de Haar 2024: https://vrsdehaar.nl/wp-content/uploads/2025/05/VRSDeHaar_Jaarverslag_2024_final-1.pdf

The eye of the beholder

Hoe mooi is zo'n purperkoet nou helemaal? Of: hoe lelijk? Het is net hoe je het bekijkt natuurlijk. Maar die belachelijke knalrode poten, vloekend met het azuurblauw van het lijf, dat kleine koppie en die, eveneens knalrode, snavel die veel wegheeft van een mislukt stuk tuingereedschap, wees eerlijk, het ziet er allemaal niet uit toch? Nee, in de top tien van mooiste vogels zal de purperkoet niet eindigen, denk ik.

Maar ja, het beest is superzeldzaam in Nederland, dus toen er een bij Zevenhuizen opdook (de derde ooit in ons land) ging ik toch maar weer een kijkje nemen, want als het om een zeldzaamheid gaat maalt een vogelaar niet om esthetische beginzelen. Bovendien was dit exemplaar net iets beter te zien dan de vogel van vier jaar eerder bij Kinderdijk. En, ook niet onbelangrijk, vervoertechisch was het een makkie: intercity naar Rotter-

dam-Alexander, stukje fietsen en bestemming bereikt. Als het zonnetje dan even wil schijnen, kan het helemáál niet meer stuk.

Maar goed de vraag was: mooi of lelijk. In nuchter Hollands zeggen we dan: kwestie van smaak, en over smaak valt niet te twisten. Einde discussie. De Engelsen drukken zich hier toch net iets poëtischer uit: beauty is in the eye of the beholder, wat naar mijn gevoel de kern van de zaak beter weergeeft. Je zit al gauw een half uur, een uur, of zelfs langer naar de vogel te koekeleeren en de eerste tien minuten denk je misschien nog: raar beest, rare poten, rare kleurcombinatie en zo, maar heel geleidelijk begint er toch iets te schuiven.

Naarmate je langer blijft kijken bekruipt je het gevoel dat dat van die belachelijke poten et cetera feitelijk op een vooroordeel

berust, of eigenlijk moet ik zeggen: op conditionering door al je voorkeuren die als het ware een filter vormen dat over de werkelijkheid ligt. Dat is wat het Engelse spreekwoord, denk ik, wil zeggen. Wat wij beschouwen als 'beauty', of voor mijn part 'reality', zit in onszelf en kleurt ongemerkt onze waarneming, maar als je lang genoeg blijft kijken lost het filter op den duur vanzelf op.

Na een poosje turen waren die idioot lange poten voor mijn ogen dan ook veranderd in superhandige klimijzers en grijpwerktuigen ineen en de snavel in een haarfijn instrument om verse rietscheuten mee te schillen. Ook het knalrood en azuurblauw vond ik bij nader inzien toch best een aardige kleurcombinatie, vooral tegen de contrasterende geelgroene achtergrond van de rietkraag. Zat ik daar ineens te kijken naar een toonbeeld van vogelpracht!

Ook wil een beetje kennis nog wel eens helpen om je waardering van een vogelsoort flink op te krikken. Zo leerde ik dat de familie van de rallen - een purperkoet is een soort ral - zo'n beetje de hele wereld heeft veroverd. Dat zou je op het eerste gezicht niet verwachten, het lijken immers helemaal niet zulke handige vliegers, maar het tegendeel is waar. Rallen komen zelfs voor op de meest afgelegen oceanische eilanden. Kampioen der kampioenen is wel de Inaccessible Island Rail, die op het gelijknamige onherbergzame eilandje in het diepe zuiden van de Atlantische Oceaan leeft; zijn voorouders moeten een afstand van vele duizenden kilometers hebben overbrugd. Ik bedoel maar. Dan mag die purperkoet van dichterbij huis (Zuid-Europa) komen, maar hij doet het toch maar.

Excursies

Casarca's | Hans van Zummeren

Vreugderijkerwaard en Harderbroek

zondag 21-09-2025

Afdeling Amersfoort | Roel Oost

Het weer gecheckt. Droog, wat wind en iets lagere temperaturen dan voorbije dagen. Dus verzamelden zich om 8.00 uur 15 deelnemers bij Het Groene Huis in Amersfoort. Twee zouden er op locatie bij Zwolle aanschuiven.

Om 9.00 uur kwam het spul aan bij de Vreugderijkerwaard bij Zwolle. In eclipskleed (want wat trek je aan tussen de zomer en de herfst), klommen we de IJsseldijk op, en rijk van vreugde, toonde zich daar al de eerste zeearend van de dag, rustend in een boom aan de overkant ter hoogte van het pittoreske dorp Zalk.

Al gauw ontdekten we hier in de oorspronkelijke zijgeul van de IJssel ook ander spul. Veel kraakeenden, maar ook veel casarca-eenden. Een enkele biddende torenvalk ten teken dat er op zijn minst

muizen aanwezig waren en anders wel kleine zangvogels. De kneuen, putters en graspiepers werden dan ook snel gespot. Gauw de brug over naar het eiland, inmiddels begon het hard te miezeren. Vanuit de hut was het even turen. Want ondanks veel slik, leverde dat niet direct de verwachte hoeveelheid steltlopers op.

Wel kievit, en ook watersnip liet zich zien. Verder een enkele witgat en bonte strandloper. De zeearend was inmiddels opgefladderd, en dat gaf enige beweging. Wat ganzen en diverse eenden, maar ook een groep lepelaars. Het schiereiland naar noord aflopend richting de dijk, kwamen we veel nijlganzen tegen, en grote groep grote zilverreigers en aalscholvers in een luw stroomdeel van de IJssel, blijkbaar zat daar voldoende vis.

De, inmiddels twee, zeearenden gaven

Krooneend (vrouw) | Maurits Koenen

Zeearenden | Hans van Zummeren

nog een mooie show. Soms hoog over, soms invallend op het water; ook hier vinden zij genoeg te vreten. Zo werd het tijd voor koffie en taart in de Vreugdehoeve, fijne horeca op deze locatie.

Het plan voor de rest van de dag afgestemd. Voor een deel betekende dat huiswaarts, de diehards togen nog naar Harderbroek. Eerst daar aan de dijk in randmeer een blik op de honderden krooneenden, kuifeenden en hun vrienden.

Op weg naar de parkeerplaats fladderde er ineens een ogenschijnlijke visarend uit de bomenrij langs de weg. Twijfel, maar heel even die karakteristieke oogstreep. Secondenwerk. Op de terugweg op zelfde locatie zat wel een heel erg blonde buizerd, dus tja, wie zal het zeggen.

Harderbroek ingelopen, en dan verwacht je eigenlijk in deze tijd iets meer dan een tjiftjaf in de bosjes, maar daar was het vooral stil verder. Geruime tijd in de hut vertoefd. Het water op de plas staat vanwege een moeras-reset zeer laag, dus enkel wat geulen, maar wel veel slik. Ook hier was het flink turen om dan toch een groenpootruiter, bonte strandloper, kneu en witte kwikstaart te ontdekken. Wel al veel wintertalingen. De Cetti's zanger naast de hut, moedigde ons flink aan, maar veel meer dan dat werd het niet. Dit beeld kan daar met een of twee weken zo heel anders zijn.

Tot vreugde van enkele deelnemers werd nog wel de marmerspin aangetroffen.

Marmerspin | Maurits Koenen

Welliswaar geen vogel, maar toch een bijzondere vondst. Evengoed was het weer een plezierige dag. Mooie ontmoeting met elkaar, en de vogels die zich wél toonden.

Noordwaard

zondag 28-09-2025

Afdeling De Bilt-Zeist | Hanneke Lankhof

Met 10 deelnemers gaan we op deze mooie zondag op pad. Eerst is het nog koud 12 gr, gedurende de dag stijgt de temperatuur naar 18 gr. Er is weinig wind, een aangenaam zonnetje, kortom een heerlijke nazomerdag.

De eerste stop is op de Bandijk bij de Muggenwaard. Hier wordt al gauw op een elektriciteitsmast een slechtvalk ontdekt. Wel erg ver weg, maar door de scoop onmiskenbaar. Dichterbij zien

we een groepje rietgorzen in een wilgje druk bezig, achter elkaar aan zittend. In de grote plas kunnen we met wat tegenlicht toch kemphanen ontdekken tussen

Biddende torenvalk | Bert van Dillen

de Kieviten. Er vliegen boerenzwaluwen over en even later horen we de eerste overvliegende kolganzen. We lopen een stukje over de Braspenning, op het dak van een huis wordt een ringmus ontdekt. Het gekwetter is duidelijk anders dan dat van een huismus. In een dode boom zit een zeearend, over de plas een jagende bruine kiekendief en dichterbij een bidde torenvalk. Teruglopend naar de auto's horen we een zilverplevier, helaas krijgen we hem niet in de kijker.

De volgende stop is bij camping De Knotwilg. Altijd een fijne plek voor grote bonte specht en zangertjes zoals tjiftjaf, vink, roodborst, merel, kool- en pimpel-

Buizerd | Sander Houwen

Koereigers | Bert Geelmuijden

Paapje | René de Waal

Kleine zilverreigers | Jan van der Greef

mees. We lopen de dijk op richting het nest waar voorheen altijd de visarend te bewonderen is. Helaas, vandaag lukt het ons niet om die te zien te krijgen. Wel zien we vanaf deze dijk onze eerste winterenden, smient en pijlstaart. Een aantal zijn al in prachtkleed. Aan de waterkant wordt een gele kwikstaart ontdekt, die direct de vegetatie in duikt. Het lukt niet om hem opnieuw in beeld te krijgen, maar de zoektocht levert wel een paapje op, die meerdere excursiegangers kunnen bewonderen.

Als we weer terug zijn bij de auto's, vliegt er een zeearend laag over. We kunnen hem allemaal prachtig bewonderen. Helaas heeft niemand z'n camera paraat om een plaatje te schieten.

We rijden vervolgens naar de grote parkeerplaats voorbij de sluis met jachthaven. We maken daar een wandeling door

het rietland die wordt beloond met do-daars en witgat.

Tot slot besluiten we om via de Galeiweg naar de Braspenning te rijden. Onderweg zien we nog een zeearend in een elektriciteitsmast. In de bocht van de Galeiweg richting Braspenning is een plasdrasgebiedje waar we vaak leuke vogels treffen, vandaag enorme aantallen brandganzen, Kieviten en witte kwikstaarten. Er wordt een groenpootruiter ontdekt en er vliegen vier kleine zilverreigers over. Ook een groene specht laat zich goed zien en horen.

Op het eind van de Braspenning/Bandijk maken we nog een laatste stop. Het licht is nu veel beter dan eerder op de ochtend. Hier worden nog twee koereigers ontdekt, zoals het hoort op de rug van een koe.

We besluiten dat het mooi is geweest, met een soortenlijst van 73 gaan we volstaan huiswaarts.

Mijn allereerste camera, dik vijftig jaar geleden alweer, was een loodzware Zenit van degelijk Sovjet-Russisch fabricaat, een onverwoestbaar monster. Je moest wel alles zelf instellen: sluitertijd, diafragma en scherpstelling; niks geen elektronica dus, alles met de hand, elke foto weer opnieuw. Continu-transport had je ook niet, bij iedere afzonderlijke foto moest je de film met een hendeltje een eindje doorspoelen (wie fotografeert tegenwoordig nog met film?). Kortom: een heel gedoe.

Maar zo leerde ik wel hoe je foto's moest maken. De helft van de pogingen resulteerde weliswaar in grandioze mislukkingen, maar met vallen en opstaan kwam ik op den duur toch een aardig eind in de goeie richting, al zeg ik het zelf.

Tegenwoordig is het allemaal een stuk makkelijker: camera's zitten vol met software die al het werk voor je doet, van scherpstellen tot afdrucken. Een vliegende vogel 'vangen' in de vlucht is een kwestie van het bijpassende programma of een snelle sluitertijd kiezen en klaar is kees. Denk je...want dan ken je de beweeglijkheid van de graszanger niet. Daar kom ik zo op. Eerst iets over de vogel zelf.

De graszanger (*Cisticola juncidis*) is een van de 49 leden van het geslacht *Cisticola* en de enige die in Nederland voorkomt, de rest leeft in Afrika en Zuid-Azië. Net als zijn neven en nichten is het qua uiterlijk een tamelijk onooglijk vogeltje dat in zijn favoriete habitat van vochtige ruigtes nauwelijks opvalt. Bij ons is het een onregelmatige broedvogel in het zuidwesten van het land, in de rest van Nederland worden ze alleen sporadisch waargenomen, vooral in de nazomer.

Dat sporadische maakt 'm natuurlijk tot een gewilde soort, ook voor de fotograferende vogelaar. Dus toen het nieuws bekend werd dat er een graszanger in Polder Maarsseveen zat, klommen we de volgende ochtend meteen op de fiets. De plek was snel gevonden, nu het vogeltje nog. Zijn graszangers klein en onopvallend, de zang heeft nog minder om het lijf: een langdurig herhaald "tzip...tzip...tzip...". Alsof ze dat zelf ook doorhebben, trekken ze - heel behulpzaam - de aandacht door in een wild op en

neer dansende rondvlucht hoog boven je hoofd te zingen. Een mooi schouwspel, maar probeer ondanks al je elektronica dan maar eens een behoorlijk plaatje te schieten... We stonden het zo een kwartiertje aan te kijken en te beluisteren, totdat we uiteindelijk besloten het er maar bij te laten zitten en door te lopen naar de Taartpunt.

Tegen het eind van de ochtend kwamen we op de terugweg langs dezelfde plek, waar we al van ver weer het karakteristieke "tzip...tzip...tzip" hoorden. Ik richtte mijn kijker naar het geluid en zag tot mijn verbazing het graszangertje recht naar ons toe vliegen en enkele seconden later bovenin een rietstengel neerstrijken, amper twintig meter van ons vandaan! Meer had ik niet nodig. Technisch misschien niet volmaakt, maar voor mij was het alsnog een perfect plaatje.

Activiteiten

Volledige teksten van de aangekondigde excursies zijn te vinden op de website.

Voor alle excursies geldt: zorg voor een goede kijker, kleding, eten, drinken en eventueel een telescoop.

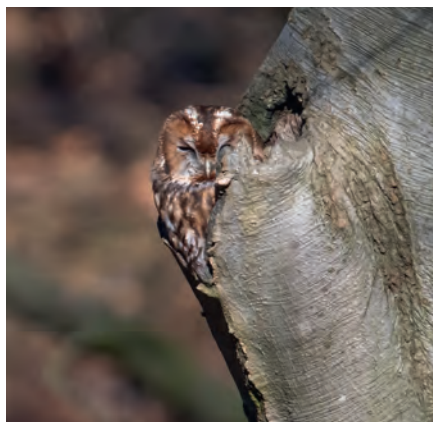
Amersfoort

Vrijdag 12 december

Bosuilen

Tijdens de donkere dagen van december zal de inmiddels traditionele zoektocht naar bosuilen weer plaatsvinden. Deze excursie wordt begeleid door Hans van Zummeren. Den Treek zelf is niet toegankelijk na zonsondergang, maar als we langs de bosranden trekken, zullen we de bosuilen zeker horen. En allicht zien we ze ook als ze over de aangrenzende velden foerageren.

Aanmelden: uiterlijk vrijdag 1 december via roelooost@vogelwacht-utrecht.nl. Ver-

Bosuיל | Hans van Zummeren

meld je telefoonnummer voor de app-groep van de dag. Max. 20 deelnemers.

Vertrek: 21.00 uur vanaf parkeerplaats nabij Restaurant Bavoort, Treekerweg 28, Leusden. Dat is niet de parkeerplaats bij het restaurant zelf, maar nabij. De locatie zal t.z.t. gedeeld worden. Deelnemers dienen daar dus zelf naar toe te komen. Duur van de excursie is ongeveer anderhalf uur, dus rond 22:30 zijn we weer terug op de parkeerplaats. Vertrek uitsluitend bij goed weer, ook dit wordt kort tevoren aan de deelnemers gecommuniceerd. Omdat we veelal over openbare weg lopen, kan een reflecterend hesje, lichtbandje en/of zaklamp geen kwaad, er zullen af en toe auto's willen passeren.

De Bilt | Zeist

Zaterdag, 25 januari 2026

Zuidelijk Flevoland

Een vogelrijke start van het nieuwe jaar in en rond de Oostvaardersplassen! We starten met een korte wandeling bij het Natuurbelevingscentrum De Oostvaarders over het Jan van den Boschpad. Vervolgens rijden we naar de beide Praambulten om te kijken naar aanwezige roofvogels, watervogels en andere wintersoorten. Daarna kan een bezoek worden gebracht aan een van de vogelkijkpunten nabij het Buitencentrum Oostvaardersplassen bij de Knardijk. De terugweg zal via

Toendrarietganzen | Bert Geelmuijden

de Oostvaardersdijk (vooral watervogels) of via de Trekweg (zangvogels, roofvogels, Toendrarietganzen) leiden, afhankelijk van recent gemelde soorten.

Maximaal 16 deelnemers

Tip: neem eten en drinken mee, en een telescoop als je die hebt

Aanmelden: t/m 22 januari bij hannekelankhof@vogelwacht-utrecht.nl

Vertrek: 9.00 uur, terug ca. 12.00 uur

Waar: P-plaats de Biltse Hoek, De Bilt

Benzinekosten: € 30,- per auto

Doorn | Driebergen

Aanmelden voor excursies bij Wim Hak.

Hakoo221@planet.nl De kostenindicatie is gebaseerd op 4 personen per auto.

Zaterdag 18 januari 2026

Veluwemeer/Schuitenberg (blokkendam)

Het Veluwemeer en ook de andere randmeren zijn voor veel Scandinavische en Siberische soorten een veilige omgeving om de winter door te komen, terwijl het gevarieerde land en de polders aan bei-

de zijden genoeg mogelijkheden bieden om te schuilen en voedsel te vinden. Deze tijd van het jaar zijn op het water meerdere soorten zwanen, eenden, duikers en ganzen aan te treffen, en in de rietvelden langs de oevers en bossages bij oude boerenhoeve en op de akkers foerageren heel wat overwinterende vogelsoorten.

Vertrek: 8.00 uur, terug 14.00 uur

Waar: Doorn Dorpsstraat 25, P-terrein Albert Heijn

Benzinekosten: € 6,50 gaarne afdragen aan de penningmeester van de excursie

Zaterdag 14/21 februari 2026

Zanderij en Noordhout

De bosvariatie van Noordhout is in z'n omvang en afwisseling een bijzonder stuk Heuvelrug.

De daglengte is inmiddels twee uur en acht minuten toegenomen en dat is aan de vogelactiviteit in het bos en langs de akker te merken. In ons voordeel werkt het ontbreken van blad, maar elke beweging moet wel direct in beeld komen. Zang en roep van bijvoorbeeld glanskop,

Glanskop | René de Waal

appelvink, en spechten zijn eveneens behulpzaam bij het opsporen en vaststellen van soorten. Als het echt wintert moeten we het een week later proberen.

Vertrek: 8.00 uur, terug 12.00 uur

Waar: Parkeerplaats Bergweg Maarn

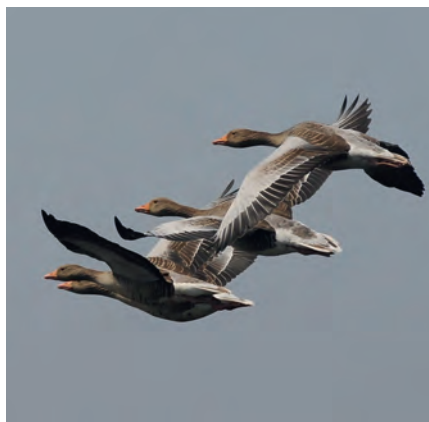
Kosten: geen

Zondag 1 maart 2026

Stellendam Brouwersdam Prunjepolder

In deze tijd van het jaar is het begin van lente in de vogelwereld al goed te merken als de overwinterende noordelijke soorten ganzen, eenden en duikers zich gaan voorbereiden op de terugtocht, terwijl vanuit het zuiden de doortrekkers en andere voorjaarsvogels arriveren. De zuidkust van Schouwen dankt haar bijzondere status aan het natuurontwikkelingsplan Plan Tureluur en is onderdeel van het nationale park Oosterschelde. Dit delta kustgebied met de getijden, slikken, oude inlagen is voor overwinterende kust- en zeevogels en doortrekkers in zowel het voor- als na-jaar een ideaal rust en foerageergebied.

Vertrek: 8.00 uur, terug 18.00 uur

Grauwe ganzen | Bert Geelmuiden

Waar: Driebergen P-terrein bij de brandweercentrale (Bosstraat 3)

Kosten: € 14 gaarne afdragen aan de penningmeester van de excursie

Nieuwegein | IJsselstein

Aanmelden via rutges@gmail.com of 0651335173. Bij aanmelding aangeven of je rijdt. Alleen bij voldoende chauffeurs kunnen de excursies doorgaan.

Afdeling Nieuwegein/IJsselstein e.o. heeft sinds kort een nieuwe coördinatiegroep, helaas zijn de plannen voor de excursies nog niet bekend. Zodra de planning er wel is wordt deze op de website geplaatst.

Elke 1ste zaterdag van de maand Vogel-natuurwandeling Park Oudegein

Vanaf september vindt elke eerste zaterdagochtend van de maand van 8.00-10.00 uur de wandeling plaats in Park Oudegein o.l.v. Luc de Bruijn.

Vertrek: 8.00 uur vanaf P-plaats Jack's Grillhouse, Parkhout 2, Nieuwegein

Boomklever | Michael Kars

Utrecht-stad

Voor excursies opgeven bij jeroensteenbergen@vogelwacht-utrecht.nl

Vertrek van de meeste van onze excursies: P-plaats bij moestuin en cricketvelden Kampong, de eerste P-plek na de Kromme Rijn aan de Laan van Maarschalkerweerd.

Zondag 14 december

Waddenkust

We gaan aan de waddenkust soorten zoeken die elders lastig te vinden zijn zoals: frater, velduil en ruigpootbuizerd.

Vertrek: 7.00 uur; laat terug

Zondag 11 januari 2026

IJmuiden

Zoals eigenlijk elk jaar weer gaat Utrecht-Stad het nieuwe jaar in vanaf de pier van IJmuiden. Parse strandlopers zijn altijd wel te vinden, een kuifaalscholver met wat geluk en verder laten we ons verrassen.

Vertrek: 8.00 uur; eind middag terug

Kuifaalscholver | Richard Pieterse

Zondag 15 februari 2026

Brouwersdam en Prunjepolder

We proberen het weer eens in Zuid-Holland. Denk aan de Brouwersdam en de Prunjepolder. IJseend is een goede mogelijkheid, roodhalsgans komen we ook nog weleens tegen.

Vertrek: 7.00 uur, laat in de middag terug

Vechtplassen

Excursies vertrekken vanaf het kleine P-terrein op het Harmonieplein in Maarsse (t.o. Residentie Amadeus). Volg vanaf de Kerkweg het bord P Harmonieplein.

Zondag 30 november

Flevopolder | Ochtend/auto-excursie

Onder de enthousiaste leiding van Richard Pieterse gaan we o.a. op de Kleine en Grote Praambult speuren naar zeearend, slechtvalk, smelleken en al het moois dat verder langskomt. Mogelijk is de ruigpootbuizerd aanwezig. We hopen ook te genieten van de vele ganzen, edelherten en vossen. NB: Er zal weinig worden gelopen. Telescoop is zeker handig!

Aanmelden: uiterlijk vrijdag 21 november bij Richard Pieterse via 06-12517124 (na 17.30 uur)

Vertrek: 8:00 uur; terug 13.00-14.00 uur

Benzinekosten: € 12,00 p.p. (graag met gepast geld betalen aan de chauffeur)

Zondag 14 december

Blauwe kamer | wandelexcursie

De Blauwe Kamer een prachtig uiterwaardengebied aan de Nederrijn met een breed scala aan winterse vogelsoorten zo-

Kleine zilverreiger | Toon Vernooij

als: ijsvogel, grote - en kleine zilverreiger en diverse soorten ganzen. We beginnen bij het bezoekerscentrum en maken daarna een wandeling van 5 à 10 kilometer. Een telescoop is handig.

Aanmelden: uiterlijk 12 december Richard Pieterse 06-12517124 (na 17.30 u.)

Vertrek: 8.30 uur; terug 13-14 uur

Benzinekosten: € 9,00 p.p. (graag gepast betalen aan de chauffeur)

Zondag 11 januari 2026

Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden

We bezoeken in ieder geval de Brouwersdam, de Prunjepolder en de buitenhaven van Stellendam. Bij de Brouwersdam hopen we op zwarte zee-eenden, ijseenden, duikers, middelste zaagbekken en grijze zeehonden. In de Prunjepolder wellicht overwinterende grutto's en lepelaars, pijlstaarten, slechtvalk en ganzen.

Aanmelden: uiterlijk 9 januari bij Bert van Dillen 06-11925132 (na 17.30 u.)

Vertrek: 8.00 uur; terug 17-18 uur

Benzinekosten: €23,00 (graag gepast betalen aan de chauffeur)

Zondag 25 januari 2026

Den Treek / Hazewater

Den Treek en Hazewater een gevarieerd gebied met bos, heide, natte graslanden en vennen met een keur aan wintergas-ten zoals: kruisbekken, goud- en appelvin-ken. Kans op spechten is er volop; zwarte specht, grote bonte specht, groene specht en wie weet een middelste bonte specht. Sperwer en havik jagen geregeld in de bosrand. Op de heide misschien een klapekster, op het water ook nog wel wat verrassends, zoals dodaars of ijsvogel.

Aanmelden: uiterlijk 23 januari bij Martijn van Bruggen 06-14418339 (na 17.30 u.)

Vertrek: 8.00 uur; terug 13-14 uur

Benzinekosten: € 6,00 (graag gepast be-
talen aan de chauffeur).

Vrijdagavond 6 februari 2026

Bosuilen | Lezing/avondwandelexcursie in Park Haarzuilens

Traditiegetrouw organiseren IVN afdeling Vecht- en Plassengebied en de afdeling Vechtplassen van Vogelwacht Utrecht een bosuilenlezing en excursie in het park van

Kasteel De Haar. In dit park komen ver-
schillende paartjes bosuilen voor. In deze
tijd van het jaar is de balts van de bosuil op
z'n hoogtepunt en valt er te genieten van
de geluiden die de uilen maken om hun
territorium te beschermen. De excursie is
ook leuk voor kinderen.

Aanmelden: uiterlijk 3 februari bij Gerhard
Overdijkink 06-49678023

Aanvang: 20.00 uur; Inloop vanaf 19.30
uur. Er wordt gestart met 2 korte lezingen.

Waar: Emmausgebouw, Eikstraat 14,
Haarzuilens

Parkeren: Parkeerterrein Restaurant
Toetje, Brinkstraat 3, Haarzuilens

Kosten: geen, maar een **vrijwillige bijdra-
ge wordt gewaardeerd**

Zondag 8 februari 2026

Beerschoten (thema spechten)

In dit compacte gebied worden jaarrond
de leukste vogelsoorten gezien, zoals
zwarte mees, appelvink en kruisbek maar
ook sperwer, havik, buizerd en raaf. De
focus van deze excursie is spechten. Vo-
rig jaar werden zowel grote, middelste als

kleine bonte specht gezien en gehoord.
We wandelen ongeveer 5 kilometer.

Aanmelden: uiterlijk vrijdag 6 februari via
Richard Pieterse 06-12517124 (na 17.30)

Vertrek: 8.00 uur; terug 12-13 uur

Benzinekosten: € 3,00 p.p. (graag gepast
betalen aan de chauffeur)

Zaterdag 21 februari 2026

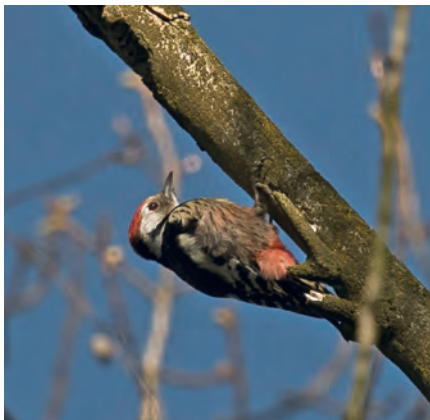
Sallandse Heuvelrug

We gaan op zoek naar een van de meest
iconische en zeldzame vogels van Neder-
land: het korhoen. Rond zonsopkomst
maken we kans op baltsende hanen op de
heidevelden. Hoewel de populatie klein
is en de kans op waarneming niet gega-
randeerd, blijft het een bijzondere erva-
ring om op deze plek te speuren naar de-
ze schuwe soort. Naast korhoen letten we
ook op boomleeuwerik, kruisbek, goud-
vink en mogelijk appelvink.

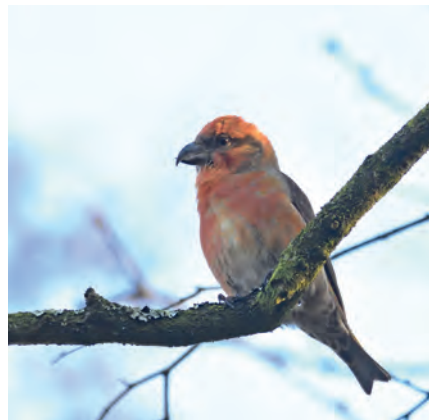
Aanmelden: uiterlijk 19 februari bij Ger-
hard Overdijkink 06-49678023 (na 17.30u)

Vertrek: 6.15 uur; terug 17-18 uur

Benzinekosten: € 20,00 p.p. (graag ge-
past betalen aan de chauffeur)

Middelste bonte specht | Bert Geelmuijden

Kruisbek | René de Waal

Korhoen | Henk Tromp

Scharreleieren

Blog Guus Peterse

Kleine kutmeeuw | 5 oktober 2025

Terwijl 250.000 mensen demonstreerden tegen genocide in Gaza, was ik op Texel op zoek naar een kleine kokmeeuw. Ja, ik heb mijn prioriteiten op orde. Het is natuurlijk, ik kan het nooit nalaten het tot vervelens toe te herhalen, klein leed van een witte man van inmiddels middelbare leeftijd met een ladekast vol ongebruikte vinkjes die met zijn leven niet beter weet te doen dan zoveel mogelijk soorten vogels te zien te krijgen, maar wat volgde was wel een opmerkelijk ongelukkige samenloop van omstandigheden. Vorig weekend was tussen Den Helder en Texel een kleine kokmeeuw ontdekt, zeer zeldzame dwaalgast uit Noord-Amerika. Zevende voor Nederland of zo, da's niet veel. Ik zat toen op Vlieland. Ook de dagen daarna werd-ie nog regelmatig gezien maar was ik te druk en bovendien niet fit. Afgelopen donderdag had ik eindelijk tijd en gelegenheid en achtte mezelf voldoende fit, dus stond ik uren lang op het strekdammetje naast de veerhaven van Den Helder te wachten op de meeuw. Was gezellig hoor maar van de meeuw geen spoor. Niemand kon hem vinden die dag, niet in Den Helder, niet in 't Horntje op Texel en niet vanaf de boot. Heb ik weer, dacht ik nog. Einde verhaal. Maar gisteren werd de vogel toch weer volop gezien dus ik dacht: vandaag pik ik effe die meeuw mee en doe daarna een dagje Texel.

Windkracht 6 à 7 uit noordwest en geregeld buien. Het was een onbeduidend detail. Al meteen toen ik op Texel van de boot af fietste, werd-ie gemeld. Precies wat ik gehoopt had: neus in de boter! Maar net toen ik de kade aan de oostkant van de veerhaven op fietste, kwam Ruud van Beusekom me tegemoet: vogel was zojuist naar de overkant gevlogen. Dus ik draaide om en fietste naar het piertje aan de andere kant van de veerhaven. Maar daar aangekomen wist Ruud me te vertellen dat-ie zojuist met de boot mee de haven was uitgevlogen.

Zowat twee uur op het piertje gestaan, behaaglijk in de luwte van

een houten keet, dat dan weer wel. Drie boten zien aankomen en weer vertrekken maar elke keer zat-ie er niet tussen. Slechts vijf kanoeten vlak voor ons op de pier. Wat een kutmeeuw, dacht ik. De kleine kutmeeuw.

Het werd nog erger. Ik dacht, ik ga dus niet weer de hele dag besteden aan die meeuw. Het moet kort voor twaalfen zijn geweest toen ik het eiland op fietste, nou ja, fietste, ik worstelde het eiland op, recht tegen de stormachtige wind in. Ik was net bij de Mokbaai aangeland (mooie groep bonte strandlopers met een paar rosse grutto's en zilverplevieren ertussen), toen ik weer even op mijn telefoon keek: kleine kokmeeuw in de veerhaven van 't Horntje! Om 12 uur, precies op de plek waar ik luttele minuten eerder vertrokken was. Een knappe jongen die dan niet zichzelf gaat beklagen. Waarom gebeurt mij dit toch? Wat doe ik verkeerd? Nou ja, terug was de enige optie. Met de wind nu in de rug was ik er zo, maar de meeuw was alweer vertrokken. Met de boot mee. De volgende boot arriveerde: geen kleine kutmeeuw. De boot daarna: geen kleine kutmeeuw.

Maar op een keer komt het goed. Altijd komt het op een keer goed en dan is alle pech in een keer van geen betekenis meer (voor zover die dat ooit was geweest natuurlijk): voor de boeg van de veerboot zwom kleine kokmeeuw! En met de volgende boot kwam-ie zelfs nog veel dichterbij. Hij zwom toen recht voor ons vlak langs de pier. Fijn zwart snaveltje: check! Af en toe opende hij zijn vleugels en een paar keer vloog hij een klein stukje om een paar meter verderop weer op het water neer te strijken. Bijna zilverwitte onderhandvleugel: check! En uiteindelijk ging-ie op het basalt aan de voet van het piertje zitten. Rossige poten: check! Daarmee was de determinatie wel rond.

De volgende boot terug genomen. Vanaf het dek zagen we hem weer zitten, vlak boven het water op het basalt langs het piertje. Kleine kutmeeuw was weer een kleine kokmeeuw.

Bestuur

Voorzitter Bert van 't Holt

0346-351448 | voorzitter@vogelwacht-utrecht.nl

Secretaris Josje Henkelman

06-16679919 | secretaris@vogelwacht-utrecht.nl

Penningmeester Bart van den Berg

0343-551905
penningmeester@vogelwacht-utrecht.nl

Ledenadministratie | Lid José Loof-Valk

06-24470449 | joseloof@vogelwacht-utrecht.nl

Lid Janneke Kimstra

06-53977261
jannekekimstra@vogelwacht-utrecht.nl

Bestuursmedewerker(s)

Webmaster Femke de Korte
06-15086876
femkedekorte@vogelwacht-utrecht.nl

Districtscoördinator Sovon

Wilco Stoopendaal
030-6039479 | lsb.utrecht@sovon.nl

Afdelingen

Amersfoort e.o.

Roel Oost | 06-24526032
roeloost@vogelwacht-utrecht.nl

De Bilt | Zeist

Wigle Braaksma
wiglebraaksma@vogelwacht-utrecht.nl

Doorn | Driebergen

Wim Hak | 06-50604132
hak00221@planet.nl

Nieuwegein | IJsselstein

Marius Rutges | 06-51335173
mariusrutges@vogelwacht-utrecht.nl

Utrecht-Stad

Jeroen Steenberg | 030-2420465
jeroensteenbergen@vogelwacht-utrecht.nl

Vechtplassen

Jaap Stolze
jaapstolze@vogelwacht-utrecht.nl

Werkgroepen

Juridische werkgroep

Ondersteuning en (juridisch) advies bij het tegengaan van activiteiten en plannen die een bedreiging vormen voor vogels.
werkgroepjuridisch@vogelwacht-utrecht.nl

Vogelringstation Groenekan

Henk S. Lichtenbeld | 030-6889012
henkslichtenbeld@vogelwacht-utrecht.nl
Marc van Leeuwen | 030-2801153
marcvanleeuwen@vogelwacht-utrecht.nl

Scholenproject IJsselstein

Everdien Smeenk | 030-6885871
everdiensmeenk@vogelwacht-utrecht.nl

Krooneend

Bernard Roelen | 06-48331805
bernardroelen@vogelwacht-utrecht.nl
Martin Poot | 06-51428367
martinpoot@vogelwacht-utrecht.nl

Grote Karekiet Loosdrecht

Eckhart Heunks | 06-15967867
eckhartheunks@vogelwacht-utrecht.nl
Martin Poot | 06-51428367
martinpoot@vogelwacht-utrecht.nl

Vogelwacht Utrecht

www.vogelwacht-utrecht.nl

Contributie: minimaal 18 euro per jaar

Rekeningnummer: NL24TRIO0320585867

t.n.v. VWU te Utrecht

Opzeggingen vóór 15 december

